

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи давлатии молия
ва иқтисоди Тоҷикистон, номзади
илмҳои педагогӣ, дотсент

Сатторзода Б.А.

« 18 » 2025 сол

ТАҚРИЗИ МУАССИСАИ ПЕШБАР

ба диссертатсияи Аминзода Зокирҷон

**Тоҳир дар мавзуи «Таъини ҷазо барои маҷмӯи ҷиноятҳо ва аз рӯи
маҷмӯи ҳукмҳо: масоили назариявӣ ва амалӣ» барои дарёфти дараҷаи
илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.08 - Ҳуқуқи
ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ пешниҳод
шудааст.**

**1. Мутобиқати мавзӯ ва мухтавои диссертатсия ба шиносномаи
ихтисоси илмӣ.** Таҳқиқоти диссертатсионии Аминзода Зокирҷон Тоҳир дар
мавзуи «Таъини ҷазо барои маҷмӯи ҷиноятҳо ва аз рӯи маҷмӯи ҳукмҳо:
масоили назариявӣ ва амалӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои
ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.08 - Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология;
ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ, ки аз рӯи он ба шурои диссертатсионӣ
мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон аз санаи 7 январи соли 2022, №16/шд ҳуқуқи қабули
диссертатсияҳо барои Ҳимоя дода шудааст, мувофиқ мебошад.

2. Мубрамии мавзуи таҳқиқ. Маҳз дар ҷорҷӯбаи рушди низоми ҳуқуқи
ҷиноятӣ ва таҳкими адолати судӣ масъалаи муайян намудани маҷмуи
ҷиноятҳо ва таъини ҷазо яке аз самтҳои муҳими таҳқиқотӣ ва амалист, ки
дар илми ҳуқуқи ҷиноятӣ аҳамияти назаррас дорад. Маҷмуи ҷиноятҳо ҳамчун
категорияи ҳуқуқӣ ва амалии мураккаб, ки дар робита бо мураккабҳои
содиршавии ҷиноятҳо ва омезиши онҳо бо ҳам ҷойдорад, таҳлили дақиқи
назариявӣ ва татбиқи амалӣ талаб мекунад.

Дар фазои муосири ҳуқуқи ҷиноятӣ, ки бо густариши ҷинояткорӣ ва
сершуморагии ҳолатҳои ҷиноятӣ тавсиф меёбад, фаҳмиши мафҳумҳои асосӣ,
аз ҷумла сершуморагии ҷиноятҳо, шаклҳо ва намудҳои маҷмуи ҷиноятҳо,
барои таҳияи сиёсати судӣ ва таъмини татбиқи дурусту одилонаи
қонунгузорӣ муҳим мебошад. Маҳз таҳлили сершуморагии ҷиноятҳо ҳамчун
феномени иҷтимоӣ ва ҳуқуқӣ, ки дар он ҷиноятҳо дар шаклҳои гуногун ва бо

тартиби муайян содир мешаванд, заминаи эҷоди назарияҳои дахлдор ва механизмҳои татбиқи ҷазо мегардад.

Фаҳмиши маҷмуи ҷиноятҳо ва категоризацияи онҳо дар шаклҳои гуногун, аз ҷумла маҷмуи содиршуда ва маҷмуи ҳукмҳо, барои таҳкими амалиёти судӣ ва амалӣ намудани принципҳои адолати ҷиноятӣ бениҳоят зарур аст. Ин ҳолат имкон медиҳад, ки масъалаҳои мураккаби ба ҳам омезиши ҷиноятҳо, ба монанди маҷмуи ҷиноятҳо, дарки равандҳои ҷазо ва тарзи дуруст таъини ҷазо барои маҷмуи онҳо равшан карда шаванд.

Дар робита ба таъини ҷазо барои маҷмуи ҷиноятҳо, таҳлил ва дарки асолатҳои ҳуқуқӣ, асосҳои умумии таъини ҷазо ва хусусиятҳои татбиқи онҳо дар амалиётҳои судӣ муҳим аст. Принципҳои асосии таъини ҷазо, ки ба мутаносибати ҷазо ва хусусиятҳои шахсии судшаванда таъкид мекунанд, бояд бо назардошти маҷмуи ҷиноятҳо амалӣ шаванд, то татбиқи ҷазо на танҳо ба тарзи қонунӣ, балки бо эҳтироми принципҳои инсонӣ ва адолати судӣ сурат гирад. Дар ин самт, таҳлили муфассали тарзҳои таъини ҷазо бо дарназардошти маҷмуи ҷиноятҳо имкон медиҳад, ки масъалаҳои аз ҷиҳати ҳуқуқӣ ва амалӣ мураккабро ҳал намоем ва принципҳои даҳолати судӣ ва муҷозотро ба таври мувофиқ татбиқ намоем.

Ҳамзамон, таъини ҷазо аз рӯйи маҷмуи ҳукмҳо ва муайян намудани қисми адонашудаи ҷазо, ки дар фаъолияти судӣ аҳамияти калидӣ дорад, инчунин таҳлили назариявӣ ва амалӣ талаб мекунад. Баррасии ин масъалаҳо ба таъмини ягонагии амалкарди судӣ ва пешгирии амалҳои муҳолифи қонун мусоидат мекунад ва эътимоди ҷомеа ба низоми судиро таҳким мебахшад.

Дар маҷмӯъ, омӯзиши маҷмуи ҷиноятҳо ва масъалаҳои таъини ҷазо барои онҳо яке аз унсурҳои асосии таҳкими низоми ҳуқуқии миллӣ ва таҳкими низоми судӣ мебошад. Ин мавзӯ дорои аҳамияти назариявӣ ва амалӣ буда, таҳқиқи мукамал ва систематикӣ талаб мекунад, ки метавонад барои таҳкими сиёсати судӣ ва беҳтар намудани механизми татбиқи қонунгузориҳои ҷиноятӣ заминаи устувор фароҳам оварад. Аз ин ҷиҳат, таҳқиқи мазкур на танҳо барои рушд ва мукамал кардани илми ҳуқуқ, балки барои амалисозии амиқи ҳуқуқ ва ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои шаҳрвандон аҳамияти калон дорад.

3.Дарачаи асоснокии гузориши илмӣ, хулосаю пешниҳод, ки дар диссертатсия оварда шудааст. Асоснокии илмии таҳқиқоти мазкур яке аз унсурҳои фундаменталӣ дар арзёбии сифати илмӣ ва эътибори натиҷаҳои тадқиқоти илмӣ мебошад, ки дар доираи диссертатсия ба таври дақиқ ва систематикӣ таҳлил ва пешниҳод карда шудааст. Ин асоснокӣ ба воситаи ҷамоҳангсозии назария, методология ва натиҷаҳои эмпирикӣ таъмин

мегардад ва ҳамчун заминаи илмию амалии татбиқи хулосаҳо ва пешниҳодҳои таҳқиқот хизмат мекунад.

Дар сатҳи методологии таҳқиқоти мазкур, бар асоси принципҳои асосии методологияи илмӣ, аз ҷумла систематизм, объективизм, тасдиқнопазирӣ ва такроршавандагӣ, таҳия гардадааст. Ҳамин тавр, ҳар як ҷузъи таҳқиқот — аз гузориши назариявӣ, таҳлили манбаъҳои илмӣ ва меъёрӣ то омӯхтани маводи эмпирикӣ бо принципҳои мазкур мувофиқ мебошад. Ин ба баланд бардоштани дараҷаи асоснокии илмӣ ва қобилияти истифодаи натиҷаҳо ҳамчун манбаи бозътимоди илмӣ мусоидат мекунад.

Хулосаҳои диссертатсия, ки дар асоси таҳлили комплексӣ ва мутаносиби маълумотҳои назариявӣ ва эмпирикӣ тартиб ёфтаанд, дорои хусусиятҳои мантиқӣ, равшанӣ ва иқтидор ба нишон додани аҳамияти илмӣ ва амалӣ мебошанд. Ин хулосаҳо дуруст ба масъалаҳои тадқиқотӣ посухгӯӣ намуда, бо далелҳои фароҳамкардашуда тасдиқ карда шудаанд ва инчунин имкониятҳои таҳқиқоти минбаъдaro муайян намоянд.

Пешниҳодҳои илмию амалии диссертатсия бо назардошти таҳлили натиҷаҳо, таҳлили қонунгузорӣ ва таҷрибаи судӣ таҳия шуда, қобили татбиқ дар сатҳи назариявӣ ва амалӣ мебошанд. Пешниҳодҳо ба манфиатҳои рушди низоми ҳуқуқӣ, тақмили сиёсати ҳуқуқӣ ва мусоидат ба беҳтар намудани амалигардонии меъёрҳои қонунгузорию ҷиноятӣ равона карда шудаанд. Ин пешниҳодҳо бо истифодаи усулҳои мукаммали таҳлилӣ ва синтезӣ асоснок гарданд, то ки татбиқи онҳо боиси тақмили фаъолияти судӣ ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ шавад.

Илова бар ин, дараҷаи асоснокии диссертатсия бо назардошти муҳтавои илмӣ ва татбиқи манбаъҳои меъёрии миллӣ ва байналмилалӣ, аз ҷумла Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои ҳуқуқи башар баҳогуздорӣ мешавад. Мувофиқати таҳқиқот бо ин санадҳо ва меъёрҳо нишондиҳандаи сатҳи баланди касбӣ ва масъулияти илмӣ буда, ба эътимоднокии натиҷаҳо така мекунад.

Дар маҷмӯъ, дараҷаи асоснокии гузориши илмӣ, хулосаҳо ва пешниҳодҳои диссертатсия ҳамчун яке аз меъёрҳои асосии арзёбии сатҳи илмӣ ва амалии тадқиқот арзёбӣ мегардад. Ин зарурати таъмини ҳамоҳангии назария ва амалия, риояи меъёрҳои методологӣ ва ҳуқуқиро дар таҳқиқот инъикос намуда, ба рушди илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ва беҳтаршавии низоми ҳуқуқӣ мусоидат мекунад.

4. Навгониҳои илмӣ таҳқиқ ва саҳеҳияти натиҷаҳои гирифташуда.

Таҳқиқоти мазкур бо таваҷҷуҳи махсус ба мавзӯи маҷмуи ҷиноятҳо ҳамчун зоҳиршавии сершуморагии ҷиноятҳо ва механизмҳои таъини ҷазо

барои онҳо анҷом ёфта, навгониҳои назариявӣ ва амалии муҳимро пеш гузоштааст. Навгониҳои илмӣ кори мазкур асосан дар чор самт баён мешавад, ки онҳо дар чорҷӯбаи нақшаи таҳқиқотӣ бо тартиб мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд.

Таҳқиқоти гузаронидашуда барои фаҳмиши амиқи мафҳум ва шаклҳои сершуморагии ҷиноятҳо ва маҷмуи ҷиноятҳо аҳамияти назаррас дорад. Ин масъала, ки дар бахши аввал (саҳ.21-57) таҳлил шудааст, бо фароҳам овардани тафсири васеъ ва систематикӣ аз назарияҳои мавҷуда ва таҳлилҳои муқоисавии ҳуҷҷатҳои меёрий ва илмӣ боис гардидааст, ки мафҳуми маҷмуи ҷиноятҳо ва намудҳои гуногуни он бо назари наву пурзӯр фаҳмида шаванд. Ин навоарӣ дар он аст, ки дар таҳқиқ равиши фарогир ва таҳлили шаклҳои гуногуни сершуморагӣ ва маҷмуи ҷиноятҳо ба қор бурда шуда, ҳамзамон ҷойгоҳи онҳо дар низоми ҳуқуқи ҷиноятӣ ба таври назариявӣ мустақкам гардидааст.

Дар бахши дувуми таҳқиқот навгониҳои назариявӣ ва амалии худро дар соҳаи таъини ҷазо барои маҷмуи ҷиноятҳо ифода мекунад. Тафсили асосҳои умумии таъини ҷазо ва хусусиятҳои татбиқи онҳо ҳангоми маҳкумқумшавӣ аз рӯи маҷмуи ҷиноятҳо (саҳ.58-85), ҳамчунин тарзҳои таъини ҷазои ниҳой (саҳ.85-143), бо истифода аз усулҳои таҳлилӣ ва муқоисавии қонунгузорӣ ва таҷрибаи судӣ, имконият фароҳам овардааст, ки муносибати нави интегратсионӣ ва систематикӣ ба масъалаи таъини ҷазо пешбинӣ шавад. Ин дар муқоиса бо таҳқиқоти пешина ба эътидол овардани усулҳои таъин ва дурустии татбиқи ҷазохоро дар шароити мураккабии сершуморагии ҷиноятҳо таъмин менамояд.

Бахши сеюм таҳқиқот дар мавзӯи таъини ҷазо аз рӯи маҷмуи ҳукмҳо низ навгониҳои назаррасро пешниҳод мекунад. Муайян намудани қисми адонашудаи ҷазо аз рӯи ҳукми пештара (саҳ.144-160) ва тарзҳои таъини ҷазо аз рӯи маҷмуи ҳукмҳо (саҳ.160-185) бо истифода аз таҳлили муфассали амалияи судӣ ва татбиқи меёриҳои қонунгузорӣ, ки то ин дам пурра таҳлил нашуда буданд, ба таъмини ҳамоҳангии ҳуқуқӣ ва яхелагии амалҳои судӣ мусоидат мекунад. Ин навоарӣ метавонад ҳамчун омиле барои боло бурдани сатҳи эътимод ба низоми судӣ ва таъмини адолати судии воқеӣ арзёбӣ гардад.

Ҳамин тариқ, саҳеҳияти натиҷаҳои таҳқиқот дар истифодаи методологияҳои муосир ва мувофиқ бо ҳадафҳои илмӣ ва амалӣ асос ёфтааст. Истифодаи усулҳои таҳлилии таҳқиқоти муқоисавӣ, систематикӣ маълумот ва таҳлили амалияи судӣ, ки дар тамоми бахшҳо ҷорӣ карда шудааст, дар баланд бардоштани эътимоднокии ва дурустии натиҷаҳо нақши ҳалкунанда дорад. Илова бар ин, натиҷаҳои таҳқиқ бо манбаъҳои бозэътимод, аз ҷумла

санадҳои меъёрии миллий ва байналмилалӣ, таҳқиқоти пешина ва корҳои илмӣ бонуфузи соҳаи ҳуқуқи ҷиноятӣ мувофиқ мебошанд, ки ин мазмун илмиро пурзӯр менамояд.

Дар маҷмӯъ, таҳқиқоти мазкур бо пешниҳод намудани тасвири мукамал ва таҳлили маҷмуи ҷиноятҳо, усулҳои таъини ҷазо барои онҳо ва таҷрибаи татбиқи ҳукмҳо дар ҳолатҳои сершуморагӣ на танҳо навгониҳои назариявӣ ва амалии назаррасро пешниҳод мекунад, балки саҳеҳии натиҷаҳои худро дар сатҳи баланди илмӣ ва амалӣ исбот намудааст. Ин тадқиқот метавонад ҳамчун пояи муҳим барои таҳқиқоти минбаъда ва такмили низоми ҷиноятӣ хизмат намояд.

5. Аҳамияти илмӣ ва амалии натиҷаҳои диссертатсия. Натиҷаҳои диссертатсия, ки дар доираи таҳқиқоти мукамал дар мавзӯи маҷмуи ҷиноятҳо ва таъини ҷазо барои онҳо ба даст омадаанд, дорои аҳамияти баланди илмӣ ва амалӣ мебошанд. Аз нуқтаи назар илмӣ, таҳқиқот бо мустаҳкам намудани пояҳои назариявии фанни ҳуқуқи ҷиноятӣ, хусусан дар самти фаҳмиши мафҳумҳои сершуморагии ҷиноятҳо ва маҷмуи ҷиноятҳо, ба рушди донишҳои илмӣ соҳаи тақони ҷиддӣ додааст. Навгониҳои пешниҳодшуда дар таҳлили шаклҳо ва намудҳои маҷмуи ҷиноятҳо, ҳамчунин дар таҳияи механизмҳои таъини ҷазо бо назардошти хусусиятҳои сершуморагии ҷиноятҳо, ба мукамалгардонии назарияҳои мавҷудаи ҳуқуқи ҷиноятӣ мусоидат мекунанд.

Аз ҷиҳати методологӣ, натиҷаҳои таҳқиқот дар ҷанбаҳои татбиқӣ бо истифодаи усулҳои муосири таҳқиқотӣ ва таҳлили комплекси манбаъҳои ҳуқуқӣ, аз ҷумла амалияи судӣ ва таҳқиқоти муқоисавӣ, саҳеҳият ва эътимоднокии баландро дар доираи масъалаҳои мураккаби ҳуқуқи ҷиноятӣ таъмин менамоянд. Ин нишондиҳандаи дараҷаи баланди таҳқиқоти илмӣ буда, ба рушди минбаъдаи фан ва такмили усулҳои татбиқи қонунгузорӣ дар соҳаи ҷиноятӣ замина мегузорад.

Аз нуқтаи назари амалӣ, натиҷаҳои диссертатсия ба ҳокимияти судӣ, мақомоти ҳифзи ҳуқуқ нигаронидашуда имконияти беҳтар кардани механизми таъини ҷазо барои маҷмуи ҷиноятҳоро фароҳам меоранд. Пешниҳодҳои амалӣ, ки дар асоси таҳлилҳои ҳуқуқӣ ва амалияи судӣ таҳия шудаанд, метавонанд ҳамчун пойгоҳи мустаҳками таъмини адолати судӣ, ҳифзи ҳуқуқ ва пешгирии ҷинояткорӣ хизмат намоянд. Илова бар ин, натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд барои такмили санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва таҳияи стратегияҳои ҳифзи ҳуқуқи ҷомеа истифода шаванд.

Ҳамин тавр, диссертатсия бо пешниҳод намудани баррасиҳои назариявӣ ва амалии масъалаҳои сершуморагии ҷиноятҳо ва таъини ҷазо барои онҳо,

инчунин бо исботи саҳеҳияти натиҷаҳои илмӣ ва татбиқшавандагӣ дар амалияи судӣ, саҳми арзанда дар рушди соҳаи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва таҷрибаи ҳуқуқи кишвар мегузорад. Ин натиҷаҳо инчунин ҳамчун пойгоҳ барои таҳқиқоти минбаъда ва тақмили низоми ҳуқуқи ҷиноятӣ дар сатҳи миллӣ ва байналмилалӣ хизмат хоҳанд кард.

6. Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ, дурустӣ ва асоснокии натиҷаҳои таҳқиқ. Саҳеҳӣ ва эътимоднокии натиҷаҳои илмӣ ин диссертатсия бевосита ба васеъгӣ, гуногунҷабҳагӣ ва сифати сарчашмаҳои истифодашуда ва методологияи таҳқиқоти илмӣ таъяс мекунад. Муаллиф дар равиши таҳқиқот бо истифодаи адабиёти васеи ҳуқуқӣ ва манбаҳои илмӣ ватанӣ ва байналмилалӣ, ки дорои нуқтаҳои гуногун ва васеъ мебошанд, мавқеи муосири доктринаи ҳуқуқшиносӣ ва таҷрибаи амалиро ба таври ҳамаҷониба омӯхтааст. Ин равиши таҳқиқот имкон дод, ки масъалаҳои мураккаби маҷмуи ҷиноятҳо ва таъини ҷазоҳо аз рӯи онҳо бо назари амиқ ва таҳлили илмӣ баррасӣ гарданд.

Дар таҳияи натиҷаҳои илмӣ, муаллиф таҳлилҳои амиқро бо истифодаи усулҳои илмӣ таҳлил ва арзёбӣ татбиқ намудааст, ки ин равиш дар бар мегирад: ҷамъовариҳои маводи назариявӣ ва таҷрибавӣ, таҳлили маълумоти омӯрӣ, инчунин истифодаи маводи амалияи судӣ. Ин омӯшҳо ба таъини саҳеҳӣ ва эътимоднокии таҳқиқот, ки дар натиҷаҳои он таҷассуми воқеият ва далелҳои объективӣ баён мешаванд, мусоидат кардаанд.

Илова бар ин, барои таъини асоснокии ҳуқуқи натиҷаҳо, таҳқиқот бо истифодаи заминаҳои қонунгузориҳои миллӣ ва байналмилалӣ, аз ҷумла санадҳои байналмилалӣ, Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Консепсияи сиёсати ҳуқуқи кишвар ва қарорҳои дахлдори Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, сурат гирифтааст. Ин заминаҳои ҳуқуқӣ ҳамчун пояи меъёрии ҳуқуқӣ ба таъини мувофиқати таҳқиқот ба талаботҳои қонунгузорӣ ва ҳифзи ҳуқуқи инсон хизмат намуда, эътимоднокии натиҷаҳоро дар сатҳи баланди илмӣ таъмин мекунад.

7. Саҳми шахсии доктринаи дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқ. Саҳми шахсии доктринаи дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳияи ин диссертатсия бо сатҳи баланди навгонии илмӣ ва таҳқиқоти мукаммал ба таври равшан таҷассум ёфтааст. Муаллиф на танҳо дар масъалагузорӣ ва таъриф намудани мавзӯ, балки дар таҳлили муфасссал ва таҳияи моделҳои назариявӣ амалии нав барои баррасии маҷмуи ҷиноятҳо ва механизмҳои таъини ҷазо барои онҳо саҳми муассир дорад. Нуқтаҳои асосии илмӣ, ки барои ҳимоя пешниҳод

мешаванд, бевосита натиҷаи таҳқиқоти амиқ ва коркарди мустақили донишҳои мавҷуда мебошанд ва ба таври назаррас ҳудудҳои илмӣ соҳаи ҳуқуқи ҷиноятиро васеъ менамоянд.

Ҳамчунин, саҳми муаллиф дар эҷоди интишоротҳои илмӣ бо забони тоҷикӣ ва хориҷӣ равшан аст, ки ин маҷмӯаҳо бо саҳми мустақими ӯ таҳия ва таҳрир шудаанд. Интишоротҳо дар маҷаллаҳои бонуфузи илмӣ чоп шуда, ҳамчун манбаъҳои таълимӣ ва тадқиқотӣ дар соҳаи ҳуқуқи ҷиноятӣ истифода мешаванд. Илова бар ин, муаллиф дар маъракаҳои гуногуни илмӣ-амалӣ, аз ҷумла семинарҳо, конфронсҳои миллӣ ва байналмилалӣ фаъолона ширкат варзида, натиҷаҳои корбурдашударо пешниҳод намуда, мавқеи худро дар ҷомеаи илмӣ мустаҳкам намудааст.

Дар тарзи навишт, масъалагузорӣ ва усулҳои таҳқиқотии истифодашуда низ таҷассумгари саҳми шахсии муаллиф мебошад. Муаллиф тавонистааст, ки бо истифодаи методологияҳои муосири таҳқиқотӣ ва таҷрибаи амалии қонуният, таҳлили масъалаҳоро ба анҷом расонад, ки ин дар шакли сохтор, устухонбандӣ ва лаҳни диссертатсия равшан ба назар мерасад. Дар маҷмӯъ, тамоми равандҳои илмӣ ва усулӣ, ки дар таҳияи диссертатсия истифода шудаанд, нишондиҳандаи сатҳи баланди эҷодкорӣ ва масъулияти илмӣ касбии муаллиф мебошанд.

8. Нашри натиҷаҳои таҳқиқ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Натиҷаҳои асосии таҳқиқоти мазкур дар 10 мақолаҳои илмӣ инъикос гардида, ба баррасии паҳдуҳои гуногуни мавзӯи номбурдаро бахшида шудаанд. Аз ҷумла, 7 мақола дар маҷаллаҳои илмие нашр гардидаанд, ки аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои интишор тавсия шудаанд. Дар ин нашрияҳо натиҷаҳои калидӣ, хулосаҳои илмӣ ва тавияҳои пешниҳодкардаи унвончӯ ба таври мушаххас ва возеҳ баён ёфтаанд. Аз ҷумла:

**1.Мақолаҳое, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандаи тавсиянамудан
Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудаанд:**

[1-М]. Аминзода, З.Т. Цели наказания / З.Т. Аминзода // Вестник Педагогического университетат. – 2015. – №1(62-1). – С. 139-146.

[2-М]. Аминзода, З.Т. Общие начала назначения наказания и особенности их применения при осуждении по совокупности преступлений / З.Т. Аминзода // Вестник Таджикского национального университета. – 2017– № 32/9. – С.231-233.

[3-М]. Аминзода, З.Т. Совершенствование правил назначения наказания по совокупности приговоров / З.Т. Аминзода // Академический юридический журнал . – 2018. – №4 (28). – С.134-139.

[4-М]. Аминзода, З.Т. Замкунии намудҳои гуногуни ҷазо ҳангоми таъини ҷазо аз рӯи маҷмуи ҷиноятҳо / З.Т. Аминзода // Законодательство. – 2020. – № 4(40). – С. 126-129.

[5-М]. Аминзода, З.Т. Ба назар гирифтани хусусият ва дараҷаи ба ҷамъият хавфнокии ҷинояти содиршуда ҳангоми таъини ҷазо [Матн] / З.Т. Аминзода // Маҷаллаи илмию сиёсии “Идоракунии давлатӣ”-и Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (маҷаллаи илмӣ). Илмҳои ҳуқуқшиносӣ. – 2020. – №4 (47). – С. 207-213.

[6-М]. Аминзода, З.Т. Сершуморагии ҷиноятҳо: мафҳум ва шаклҳои он / З.Т. Аминзода // Маҷаллаи илмӣ “Давлатшиносӣ ва ҳуқуқи инсон” . – 2021. – №2 (22). – С. 170-181.

[7-А]. Шарипов, Т.Ш., Аминзода, З.Т. Тарзҳои таъини ҷазо аз рӯи маҷмӯи ҳукмҳо [Матн] / Т.Ш. Шарипов, З.Т. Аминзода // Қонунгузорӣ. – 2022. – №4 (48). – С. 93-98; ISSN 2410-2903.

**Мақолаҳои, ки дар маҷаллаҳо ва маҷмуаҳои дигар
ба нашр расидаанд:**

[8-М]. Аминзода, З.Т. Определение неотбытой части наказания, назначенного по предыдущему приговору / З.Т. Аминзода // Сборник докладов, VI международной научно-теоретической конференции «Актуальные проблемы правоведения». – Душанбе, 2019.-ч.2. – С. 8-12.

[9-М]. Аминзода, З.Т. Тартиби татбиқи тарзи қисман зам намудани ҷазо аз рӯи маҷмуи ҷиноятҳо [Матн] / З.Т. Аминзода // Маводи Конференсияи илмӣ – амалии ҳаштуми байналмилалӣ дар Донишгоҳи славянии Руссияву Тоҷикистон дар мавзӯи «Низомии миллии ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлатҳои ИДМ: омӯзиши ҷараён ва омилҳои рушд». – Душанбе, 2020. – С. 244-249.

[10-А]. Аминзода З.Т. Баъзе аз масалаҳои муайян намудани қисми адонашудаи ҷазо аз рӯи ҳукми пештара ҳангоми таъини ҷазо аз рӯи маҷмуи ҳукмҳо [Матн] / З.Т. Аминзода // Рушди технологияҳои рақамӣ дар шароити муосир: маводҳои конференсияи байналмилалӣ илмию амалӣ бахшида ба «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илм ва маориф» (солҳои 2020-2040) 27-28 декабри соли 2022 / Зери назари доктори илмҳои техникаи Х.Х. Назарзода, доткори илмҳои иқтисодӣ Ф.Р. Шаропов, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ Н.А. Қудратов. – Душанбе: «ДДТТ», 2023.– С. 339-342.

9. Арзёбии мазмуни диссертатсия ва дараҷаи ба итмом расидани он.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Дар муқаддамаи кори мазкур аҳаммияти илмӣ ва амалии мавзӯ ба таври мушаххас асоснок гардида, сатҳи таҳқиқоти мавзӯ дар адабиёти илмӣ арзёбӣ шудааст. Дар баробари ин, мақсаду вазифаҳои таҳқиқот, объект ва мавзӯи асосии он муайян гардида, асосҳои назариявӣ ва методологии он дақиқ карда шудаанд. Инчунин, заминаҳои эмпирикии таҳқиқот ва унсурҳои навгонии илмии мавзӯи таҳқиқшуда ба таври мушаххас нишон дода шудаанд. Наҷша ва сохтори диссертатсия тавре таҳия шудаанд, ки маҷмӯи масъалаҳои муҳим ва заруриро барои ҳалли мавзӯи таҳқиқшаванда дар бар мегирад. Сохтори рисолаи илмӣ бо назардошти мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, аз номгӯи ихтисораҳо ва (ё) аломатҳои шартӣ, муқаддама, се боб, шаш зербоб, хулоса, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот, рӯйхати адабиёт (маъхазҳо) ва феҳристи интишороти илмии доктринаи дараҷаи илмӣ иборат буда, ҳаҷми умумии диссертатсия 215 саҳифаро дар бар мегирад.

Боби якум таҳлили назариявӣ ва ҳуқуқии масъалаи сершуморагии ҷиноятҳоро ҳамчун падидаи ҷудонашавандаи раванди ҷинояткорӣ дар бар мегирад. Маҷмуи ҷиноятҳо ҳамчун яке аз шаклҳои асосии зуҳури сершуморагии ҷиноятҳо дар маркази таваҷҷуҳ қарор дорад. Бахши мазкур аз ду зербоб иборат аст:

Дар зербоби “1.1. Сершуморагии ҷиноятҳо: мафҳум ва шаклҳои он” категорияи сершуморагии ҷиноятҳо мавриди таҳлили назариявӣ қарор гирифтааст. Муаллиф мафҳуми “сершуморагӣ”-ро ҳамчун содир кардани ду ё зиёда ҷиноят аз ҷониби як шахс дар марҳалаҳои гуногун таҳлил намуда, онро аз дигар намудҳои амали ҷиноятӣ (такрор, идома, ҷинояти мураккаб) фарқ мегузорад. Шаклҳои асосии сершуморагӣ – такрори ҷиноятҳо, маҷмуи ҷиноятҳо ва рецидив (оддисозии ҷиноятҳо) баррасӣ шудаанд. Мавқеи илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ва қонунгузори ҷорӣ дар ин самт таҳлил гардида, нуқсонҳои истилоҳшиносӣ ва ҳуқуқӣ низ баррасӣ шудаанд.

Зербоби дувум “1.2. Мафҳуми маҷмуи ҷиноятҳо ва намудҳои он” ба тавсифи муфассали мафҳуми маҷмуи ҷиноятҳо ва намудҳои он бахшида шудааст. Тибқи қонунгузори ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва таҷрибаи давлатҳои дигар, ду навъи асосии маҷмуи ҷиноятҳо – маҷмуи воқеӣ ва маҷмуи ҳуқуқӣ – ба таври муқоисавӣ таҳлил шудаанд. Дар ин қисмат, меъёрҳои моддаи 71 КҶ ҚТ баррасӣ гардида, масъалаҳои мушаххаси амалисозии маҷмуи ҷиноятҳо дар амалияи судӣ бо мисолҳои иловагӣ шарҳ дода шудаанд. Илова бар ин, масъалаи ташҳиси дурусти таркиби ҷиноят ва аҳаммияти амалӣ доштани фарқгузори шаклҳои маҷмӯӣ низ мавриди омӯзиш қарор гирифтааст.

Боби дуҷуми диссертатсия ба масъалаи калидии таъини ҷазо дар ҳолатҳои сершуморагии ҷиноятҳо, хусусан маҷмуи ҷиноятҳо, бахшида шуда, таҳлили ҳам меъёрии ҳуқуқӣ ва ҳам амалии ин масъалаи мураккаби ҳуқуқи ҷиноятиро дар бар мегирад. Муаллиф дар доираи ин боб бо истифода аз санадҳои меъёрии ҳуқуқии милли, таҷрибаи судии амалкунанда ва мавқеи доктринаи муосир, раванди таъини ҷазоро дар ҳолатҳои содир гардидани маҷмуи ҷиноятҳо ҳамаҷониба баррасӣ кардааст.

Дар зербоби якуми боби дуҷум, муаллиф таҳлил мекунад, ки дар ҳолати содир кардани якчанд ҷиноят аз ҷониби як шахс, ки дар маҷмӯъ ҳамчун маҷмуи ҷиноятҳо тасниф мешаванд, механизми таъини ҷазо аз рӯи принципҳои умумии адолати ҷиноятӣ бояд баррасӣ гардад. Қарорҳои дахлдори моддаҳои 67, 68 ва 71 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун асосҳои меъёрӣ ба баррасӣ гирифта шудаанд.

Дар зербоби дуҷуми боби дуҷум усулҳои амалкунандаи ҷамъбасти ҷазоҳо (системаи таъини ҷазои ниҳой) дар шароити содиршавии маҷмуи ҷиноятҳо таҳлил мегардад. Муаллиф се тарзи асосии таъин намудани ҷазои ниҳойро ҷудо мекунад. Дар баррасии муфассали ин тарзҳо, муаллиф бо таҳлил аз қонунгузории кишварҳои хориҷӣ, ба монанди Федератсияи Россия, Қазоқистон ва Ўзбекистон, низ муқоиса анҷом медиҳад, то хусусият ва самаранокии амалияи миллиро нишон диҳад.

Дар боби сеюм таъини ҷазо аз рӯи маҷмуи ҳукмҳо, яке аз самтҳои мураккаб ва дорои аҳаммияти махсуси ҳуқуқи ҷиноятӣ ба шумор меравад. Агар дар боби қаблӣ масъалаи таъини ҷазо дар асоси маҷмуи ҷиноятҳо таҳқиқ шуда бошад, дар боби сеюм баҳси маҳкумқунии шахс бо якчанд ҳукм ва тарзи ҷамъбасти ҷазоҳо пас аз ба иҷро даромадани якчанд ҳукми судӣ матраҳ мегардад.

Татбиқи дурусти меъёрҳои таъини ҷазо аз рӯи маҷмуи ҳукмҳо барои таъмини адолати судӣ, пешгирии шадидан ҷазо додан ва риояи принципи ҳислати инфиродии ҷазо аҳаммияти калидӣ дорад. Боби мазкур аз ду зербоб иборат аст:

Зербоби аввал ба таҳлили усули муайян намудани қисми адонашудаи ҷазо бахшида шудааст, ки ҳангоми содир гардидани ҷинояти нав пас аз ба иҷро даромадани ҳукми пешина, дар асоси маҷмуи ҳукмҳо татбиқ мегардад.

Муаллиф ба таври муфассал мавқеи қонунгузории ҷиноятии Тоҷикистонро шарҳ медиҳад, ки тибқи моддаи 72-и Кодекси ҷиноятии ҚТ, ҳангоми мавҷудияти ҳукми нав, суд бояд ба назар гирад, ки шахс то кадом андоза ҷазои таъиншудаи қаблро адо кардааст.

Зербоби дуҷум ба тавсифи усулҳои таъини ҷазои ниҳой дар ҳолати маҷмуи ҳукмҳо (не якҷо бо ҷиноятҳо, балки якчанд ҳукмҳои алоҳида)

бахшида шудааст. Ин ҳолатҳо ҳангоми мавҷудияти якчанд ҳукми судӣ нисбат ба як шахс сар мезананд, ки ҳар кадоми онҳо оид ба ҷиноятҳои мухталиф ё дар замонҳои гуногун содиршуда қабул шудаанд.

10. Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссиям олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Диссертатсияи Аминзода Зокирҷон Тоҳир дар мавзӯи «Таъини ҷазо барои маҷмӯи ҷиноятҳо ва аз рӯи маҷмӯи ҳукмҳо: масоили назариявӣ ва амалӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.08 - Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминалогия; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ ба талаботи қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аз 30 сентябри соли 2021, № 7 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад. Мутобиқати таҳассуси илмӣ довталаб ба дараҷаи илмӣ. Таҳассуси илмӣ Аминзода Зокирҷон Тоҳир ба ихтисоси илмӣ дархостшаванда - 12.00.08 - Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминалогия; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ мувофиқат мекунад. Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз ин ҷиҳат қобили дастгирӣ мебошад.

11. Эродҳо ва ҳолатҳои баҳсталаб доир ба диссертатсия. Новобаста аз дастоварду муваффақиятҳо ва пешниҳодҳои ҳадафмандона диссертатсияи мазкур аз норасоиҳо ва ғалатҳое, ки хусусияти ҷузъӣ доранд, ҳолӣ нест ва камбудии ҷойдошта сифати баланди илмӣ диссертатсияро коста намегардонад. Ба инобат гирифтани онҳо дар таҳқиқоти ояндаи диссертант арзёбӣ мегарданд:

1. Дар пешниҳоди 2 муаллиф баён мекунанд, ки “Ҳангоми таъини ҷазо аз рӯи маҷмӯи ҷиноятҳо, суд аз ҷазое, ки илова мегардад он қисматеро ҷудо менамояд, ки дараҷаи саҳттар намудани ҷавобгарии ҷиноятиро инъикос мекунад ва онро бо ҷазои асосии таъиншуда дар таносуб қарор медиҳад. Қисмати боқимондаи ҷазо бошад, аҳамияти мустақили ҳуқуқи худро гум карда, пурра аз ҷониби ҷазои ниҳой фаро гирифта мешавад”. Пешниҳоди мазкур муаллиф чандон равшан нест, масалан, маълум нест, ки муаллиф ҳангоми истифодаи ибораҳои “суд аз ҷазое, ки илова мегардад”, “онро бо ҷазои асосии таъиншуда дар таносуб қарор медиҳад” чиро дар назар дорад, зеро ҳангоми таъини ҷазо аз рӯи маҷмӯи ҷиноятҳо суд барои ҳар ҷиноят алоҳида ҷазо (асосӣ ва иловагӣ) таъин намуда, бо роҳи ҷазои сабуктарро дар бар гирифтани ҷазои вазнинтар ва ё бо роҳи пурра ё қисман зам кардани ҷазоҳои таъиншуда ҷазои ниҳойро муайян менамояд. Аз муаллиф хоҳиш карда мешавад, ки пешниҳоди мазкурро худро ҳангоми ҳимояи кушоди рисола мушаххас менамуд.

2. Муаллиф дар пешниҳоди баён медорад, ки “Пурра зам намудани ҷазо дар ҳолатҳое истифода мешавад, ки ҷиноятҳои маҷмуиро ташкилкунанда аз рӯи хусусият ва дараҷаи ба ҷамъият хавфнокӣ, инчунин муносибати гунаҳгор ба кирдорҳои содирнамуда дар як сатҳ қарор доранд. Ин ҷиноятҳо аз ҳамдигар ба таври назаррас фарқ накарда, доираи якдигарро танг намесозанд ва яке аз дигаре бо хусусиятҳои худ бартарӣ нашошта, дар баробари ин, қонунгузор пурзӯр намудани ҷавобгарию аз рӯи ин ҷиноятҳо талаб менамояд”. Чунин пешниҳоди муаллиф пурра ба талаботи м.67 КҶ ҚТ мувофиқат намекунад. Зеро дар ҳолатҳои алоҳида ҳатто ҳангоми аз рӯи хусусият ва дараҷаи ба ҷамъият хавфнокӣ дар як сатҳ қарор доштани ҷиноятҳои содиршуда суд мутобиқи муқаррароти қ.қ. 3, 4 м.67 КҶ ҚТ имконияти пурра зам намудани ҷазоҳои таъиншударо надорад.

3. Муаллиф пешниҳод менамояд, ки “Мустақилона иҷро гардидани ҷазоҳоро тарзи чоруми муайян намудани ҷазо аз рӯи маҷмуи ҳукмҳо метавон шумурд” (пешниҳоди 3). Ин ҷо саволе пайдо мешавад, ки чаро ин қоида танҳо барои маҷмуи ҷиноятҳо пешниҳод мешавад. Зеро агар муаллиф талаботи қ.2 м.69 КҶ ҚТ – ро ба асос гирифта бошад он ҳам барои маҷмуи ҷиноятҳо ва ҳам барои маҷмуи ҳукмҳо баробар хос мебошад. Аз ин рӯй, чунин пешниҳоди муаллиф асосноккунии иловагиро талаб месозад.

12. Хулосаи умумӣ оид ба диссертатсия. Хулосаи диссертатсияи Аминзода Зокирҷон Тоҳир дар мавзӯи «Таъини ҷазо барои маҷмӯи ҷиноятҳо ва аз рӯи маҷмӯи ҳукмҳо: масоили назариявӣ ва амалӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.08 - Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ дар сатҳи зарурии илмӣ анҷом ёфта, аз ҷиҳати мазмун ба талаботи мавҷуда мутобиқ мебошад. Диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ буда, муаллифи он ба дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.08 - Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) сазовор мебошад.

Тақризи муассисаи пешбар дар асоси муқаррароти бандҳои 76-79 ва 81-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 (бо тағйири иловаҳо аз 26 июли соли 2023, №295) тасдиқ шудааст, таҳия ва пешниҳод шудааст. Диссертатсия ва автореферат дар семинари васеи илмӣ - назариявии кафедраи ҳуқуқи иқтисодӣ ва молиявии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон баррасӣ шудааст.

Суратчаласаи семинари васеи илмӣ - назариявӣ таҳти №3 аз 15 октябри соли 2025. Тақризи муассисаи пешбар аз ҷониби Оралбаев Х.Х. - номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ (аз рӯйи ихтисоси 12.00.08), дотсенти кафедраи ҳуқуқи иқтисодӣ ва молиявӣ таҳия гардида дар ҷаласаи кафедра баррасӣ, муҳокима ва ҷонибдорӣ шудааст. Дар ҷаласаи кафедра аз 11 нафар иштирок доштанд: 11-нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» - 11, «зид» - нест, «бетараф» - нест. Суратчаласаи кафедра таҳти № 3 аз 16 октябри соли 2025.

Раиси семинари васеи илми - назарияви:

Мудири кафедраи ҳуқуқи иқтисодӣ ва
молиявии Донишгоҳи давлатии
молия ва иқтисоди Тоҷикистон
доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор

Бобозода Ҷ.Қ.

Ташхисгар:

Номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
дотсенти кафедраи ҳуқуқи иқтисодӣ ва
молиявии Донишгоҳи давлатии молия ва
иқтисоди Тоҷикистон

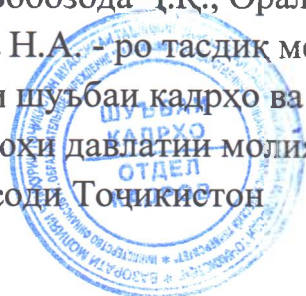
Оралбаев Х.Х.

Котиби ҷаласа:

Номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
дотсенти кафедраи ҳуқуқи иқтисодӣ ва
молиявии Донишгоҳи давлатии молия
ва иқтисоди Тоҷикистон

Табаров Н.А.

Имзои Бобозода Ҷ.Қ., Оралбаев Х.Х ва
Табаров Н.А. - ро тасдиқ менамоям:
Сардори шӯъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии молия
ва иқтисоди Тоҷикистон

Мирҷамолов М.А.

Суроға: 734067, ш. Душанбе, кучаи Нахимов, 64/14, Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон. Тел: 231-08-43, 227-30-75 (факс), Е-mail: tgfeu@tgfeu.tj

16.10.2025